Vrije Universiteit Brussel

Onderzoek naar de levensloop van ouderen: ervaringen met het McAdams-levensverhaalinterview

Switsers, Lise; Stegen, Hannelore; Van Regenmortel, Sofie; De Donder, Liesbeth

Published in:
KWALON

DOI:
10.5117/KWA2021.1.006.SWIT

Publication date:
2021

License:
Unspecified

Document Version:
Accepted author manuscript

Link to publication

Citation for published version (APA):
Switsers, L., Stegen, H., Van Regenmortel, S., & De Donder, L. (2021). Onderzoek naar de levensloop van ouderen: ervaringen met het McAdams-levensverhaalinterview. *KWALON*, *26*(1), 53-63. https://doi.org/10.5117/KWA2021.1.006.SWIT

Copyright
No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form, without the prior written permission of the author(s) or other rights holders to whom publication rights have been transferred, unless permitted by a license attached to the publication (a Creative Commons license or other), or unless exceptions to copyright law apply.

Take down policy
If you believe that this document infringes your copyright or other rights, please contact openaccess@vub.be, with details of the nature of the infringement. We will investigate the claim and if justified, we will take the appropriate steps.

Download date: 09. Oct. 2026

Abstract incl. titel bijdrage (Eng.)	**Studying the life courses of older people: the McAdams life-story interview**
	Research among older people often focuses on the present. Nevertheless, life course research can help to understand how certain behaviour and feelings take shape and evolve throughout the course of life, and how life events at a younger age can influence conditions, behaviours and feelings in later life. In this article, we focus on the McAdams life story interview method, which we applied in three different studies. We describe the different steps, reflect on the main pitfalls in the implementation of this approach and explain how we attempted to avoid them. The experiences and reflections of both the participants and the researchers are discussed.
Vier keywords voor de online (Eng.)	life-story
	narrative research
	older people
	qualitative research

Onderzoek in de praktijk

Onderzoek naar de levensloop van ouderen: ervaringen met het McAdams-levensverhaalinterview

Cite as:
Switsers, L., Stegen, H., Van Regenmortel, S., & De Donder, L. (2021). Onderzoek naar de levensloop van ouderen: Ervaringen met het McAdams-levensverhaalinterview. *KWALON*, *26*(1), 53–63. https://doi.org/10.5117/KWA2021.1.006.SWIT

Lise Switsers
Doctoraatsstudent Agogische Wetenschappen, Vrije Universiteit Brussel (VUB), Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO)
lise.switsers@vub.be

Hannelore Stegen
Doctoraatsstudent Agogische Wetenschappen, Vrije Universiteit Brussel (VUB), Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO)
hannelore.stegen@vub.be

Sofie Van Regenmortel
Vrijwillig wetenschappelijk medewerker Agogische Wetenschappen, Vrije Universiteit Brussel (VUB)
sofie.van.regenmortel@vub.be

Liesbeth De Donder
Professor Agogische Wetenschappen, Vrije Universiteit Brussel (VUB)
liesbeth.de.donder@vub.be

België, Nederland en Europa vergrijzen. De Wereldgezondheidsorganisatie heeft 2020-2030 dan ook uitgeroepen tot de *Decade of Healthy Ageing*. Eén van de hoofdboodschappen voor onderzoekers hierbij is om in toekomstige onderzoeken vaker een levensloopperspectief te hanteren. Veel onderzoek bij ouderen focust immers enkel op het 'nu', met bijvoorbeeld onderzoeksvragen als: Hoe eenzaam voelen ouderen zich *nu*? Wat is hun *huidige* woonsituatie? Levenslooponderzoek helpt te begrijpen hoe bepaald gedrag en bepaalde gevoelens (bijvoorbeeld eenzaamheid) vorm krijgen en evolueren gedurende de levensloop, of hoe levensgebeurtenissen op jongere leeftijd van invloed kunnen zijn op het latere leven.

Twee belangrijke psychologische levenslooptheorieën focussen op persoonlijkheid(skenmerken) en theorieën rond levensfases. Enerzijds beschouwt persoonlijkheidsleer de persoonlijkheid als een consistent en vrij stabiel patroon van psychologische en gedragskenmerken. De theorie omtrent persoonlijkheidsleer stelt dat persoonlijke eigenschappen het leven voortdurend beïnvloeden, zelfs als de context van het leven verandert. Op het gebied van de ontwikkelingspsychologie anderzijds hebben verschillende geleerden de levensloop gemodelleerd om de psychologische ontwikkeling van kinderen te verklaren. Erikson (1963) was een van de eersten die de levenslange psychologische ontwikkeling beschreef aan de hand van acht levensfasen. Bestaande levenslooptheorieën en theorieën rond levensfases houden echter weinig rekening met historische omstandigheden en sociale contexten, en beperken op die manier de levensloop tot vooraf bepaalde normatieve stadia (bijv. Eriksons acht levensfasen of de klassieke indeling: jeugd, werk, pensioen). Hierdoor zien onderzoekers mogelijk waardevolle informatie over het hoofd en blijft diversiteit ten aanzien van levenservaringen onderbelicht. De vraag is dan hoe de rijkheid van de levensloop toch kan vastgelegd worden zonder in een normatieve indeling te vervallen?

Dit artikel bespreekt een concrete methode, namelijk het McAdams-levensverhaalinterview. Deze methode valt onder narratief onderzoek. Met narratief onderzoek verwijzen we niet specifiek naar een metatheoretische benadering, maar het narratieve verwijst hier naar de soort gegevens (levensverhalen). Algemeen kunnen we stellen dat levensverhalen terugblikken op het leven en het verloop ervan. Er zijn verschillende manieren, zoals de methode van Gray en Dagg (2018) met het gebruik van reflexieve levenslijnen in biografische interviews, of het levensverhaalinterview van Atkinson (1998) of McAdams (2008). In dit artikel focussen we op de McAdams-levensverhalenmethodiek. We maken daarbij gebruik van onze eigen ervaringen en reflecties omtrent de McAdams-levensverhalenmethodiek en hoe de respondenten de bevraging ervaarden. We reflecteren op de belangrijkste valkuilen bij het gebruik ervan en geven mee hoe wij die probeerden te vermijden. Deze bijdrage poogt tot slot inzicht te geven in de vele mogelijkheden die de McAdams-levensverhalenmethodiek in zich heeft voor kwalitatief onderzoek.

McAdams-levensverhaalinterview in de praktijk

De voorbije jaren verzamelden drie onderzoekers van onze onderzoekersgroep 70 individuele levensverhalen via de levensverhalenmethodiek van McAdams (2008). De drie

onderzoeksprojecten focusten op de thema's sociale uitsluiting (2016), bewuste kinderloosheid (2019) en eenzaamheid (2020). De McAdams-levensverhalenmethodiek focust op het verhaal van het leven van de geïnterviewde: het kijkt naar het verleden zoals de respondent zich zijn of haar leven herinnert, en richt ook de blik op de toekomst. Deze methode is daardoor selectief: niet alles vanuit het leven komt tijdens dit interview aan bod. Daarom ligt er een sterke focus op de scènes of sleutelmomenten die de respondent belangrijk acht. Het McAdams-levensverhaalinterview bestaat uit zeven stappen, waarvan wij er telkens vier gebruikten. De structuur en de lengte van het levensverhaalinterview zoals vooropgesteld door McAdams werden aangepast naargelang de noden. Zo werden in functie van de onderzoeksdoelstellingen open vragen toegevoegd (in dit geval over sociale uitsluiting, bewuste kinderloosheid of eenzaamheid) of werden bepaalde stappen soms weggelaten omwille van de haalbaarheid van het onderzoek (bijvoorbeeld, omwille van de tijdsduur van het interview).

Stap 1: Hoofdstukken in het leven

Het begin van elk interview zoomt in op het eigenlijke levensverhaal van de respondenten, met de vraag om het eigen leven als een boek te zien en hun boek in hoofdstukken op te delen. Respondenten mogen zelf het aantal hoofdstukken kiezen, maar McAdams raadt tussen twee en zeven hoofdstukken aan. Vervolgens geven de respondenten een titel aan ieder hoofdstuk, vertellen ze kort iets over elk hoofdstuk en de overgang van het ene hoofdstuk naar het andere. Deze hoofdstukken worden tijdens het interview gevisualiseerd voor zowel de interviewer als de respondent, door de titels van de hoofdstukken en bijhorende relevante kernwoorden samen met de respondent neer te schrijven. Het is de bedoeling om ongeveer 20 minuten te besteden aan dit eerste deel van het interview.

Stap 2: Belangrijke scènes in het levensverhaal

Nu de respondent het algemene plotschema van het eigen leven heeft beschreven, focust het volgende deel op enkele belangrijke sleutelscènes gedurende het leven. Een sleutelscène is een gebeurtenis of een specifiek incident dat op een bepaalde tijd en plaats heeft plaatsgevonden. De respondent beschrijft in detail deze scènes of gebeurtenissen. McAdams stelt hier acht mogelijke scènes voor, maar veelal hebben wij ons voornamelijk beperkt tot de eerste drie scènes: 1. Hoogtepunt, 2. Dieptepunt, 3. Kantelmomenten, 4. Positieve herinnering kindertijd, 5. Negatieve herinnering kindertijd, 6. Levendige herinnering als volwassene, 7. Gebeurtenis van wijsheid, 8. Religieuze, spirituele of mystieke ervaring. In de onderzoeken over sociale uitsluiting (2016) en eenzaamheid (2020) is er specifiek voor gekozen om die scènes in kaart te brengen voor elk hoofdstuk om zodoende meer informatie te verkrijgen over verschillende gebeurtenissen (hoogtepunten, dieptepunten, kantelmomenten) die van invloed zijn of waren tijdens verschillende levensfases.

Stap 3: Toekomst

Aan de respondent wordt tijdens dit derde deel gevraagd om zijn of haar toekomstige hoofdstuk in te beelden en te beschrijven: hoe ziet het volgende, toekomstige hoofdstuk van je levensverhaal eruit? Daarnaast wordt gevraagd om hun dromen en plannen voor de toekomst

te beschrijven. Tenslotte vroegen we tijdens deze derde stap of ze een 'levensproject' hebben, namelijk iets waaraan ze hebben gewerkt en blijven werken in de toekomst.

Stap 4 (uitdagingen) – 5 (ideologie) – 6 (levensthema)
In onze eigen onderzoeken namen we stappen 4, 5 en 6 van de McAdams-levensverhalenmethodiek niet altijd volledig mee op omwille van de tijd. De 'officiële' McAdams-richtlijnen geven aan om in stap 4 te peilen naar uitdagingen, moeilijkheden en problemen die de respondenten meemaakten tijdens het leven. Stap 5 peilt naar de persoonlijke ideologie zoals religie, politiek, waarden en normen. Stap 6 vraagt of de respondent zelf een overkoepelend 'levensthema' kan detecteren in het eigen levensverhaal.

Stap 7: Reflectie
Gezien het feit dat de meeste mensen hun levensverhaal niet regelmatig op deze manier delen, bestaat het laatste deel uit enkele reflectievragen. De interviewer vraagt aan de respondent om even stil te staan bij deze manier van interviewen en bij het delen van zijn of haar levensverhaal. We stelden volgende vragen: Hoe hebt u het interview ervaren? Hoe denkt u dat dit interview u heeft beïnvloed? Heeft u nog andere opmerkingen over het interviewproces?

Toevoegingen
Tijdens het interview werden telkens nog thematische vragen toegevoegd, naargelang de betreffende onderzoeksthema's. Tijdens de levensverhalen in het eenzaamheidsproject werd bijvoorbeeld na deel 2 een deel toegevoegd om eenzaamheid gedurende het leven in kaart te brengen: Wanneer ervaarden zij eenzaamheid? Wanneer niet? Wat was daarbij een belangrijk transitiemoment?

Lengte van het interview
Iedere respondent kreeg steeds de nodige tijd om zijn of haar levensverhaal te vertellen. Gezien het tijdsintensieve karakter van deze techniek, duurden de interviews gemiddeld twee uur. De minimale tijdsduur van zo'n interview bedroeg ongeveer één uur, omdat het door omstandigheden werd afgebroken (bijv. de respondent was bijzonder kwetsbaar, of er gebeurde iets onverwachts, zoals de dokter die langskwam). Af en toe kon de tijdsduur ook uitlopen tot drie uur of langer, wanneer de respondent de nodige tijd nam om alles uitgebreid toe te lichten. Regelmatig lieten respondenten spontaan foto's zien tijdens hun levensverhalen. Vooraf helderheid scheppen over de duur van het interview is aan te raden. Hoewel we dit altijd vooraf aangaven, voelden sommige respondenten zich wel moe tijdens en na onze interviews. Indien de respondent dit wenste, werd het interview stopgezet of gepauzeerd en eventueel op een later moment hervat. Voor de start van het interview werd telkens meegedeeld dat de respondenten ten alle tijden het interview kunnen stoppen. Verder werden de respondenten op de hoogte gebracht dat het interview mogelijks bepaalde emoties tijdens of na het interview oproept. Een informed consent werd op voorhand grondig doorgenomen, waarin zowel gegevens van de onderzoekers als gegevens voor eventuele psychologische hulp werden meegedeeld.

Ervaringen van de respondenten

Aan het einde van elk interview vroeg de interviewer aan de respondent hoe hij/zij het interview ervaren had. Op een totaal van 70 interviews ervaarde de meerderheid van de respondenten (n = 51) de levensverhaaltechniek als positief. Zo vonden sommigen het fijn dat ze vrij over hun leven konden vertellen aan de hand van zelf gekozen hoofdstukken. Ze hadden de mogelijkheid tot 'actorschap': de mogelijkheid om via hun verhalen hun eigen ervaringen zelf vorm te geven. Het gevoel van 'onderzocht' te worden viel hierdoor weg: 'Dat is zeker de eerste keer dat ik op zo'n manier (…) over mijn leven in zijn totaliteit verteld heb. (…) Ik vond het boeiend, want (…) ik keek vlug naar mijn horloge, ik dacht 'ja, we hebben vijf kwartier gesproken', maar we zijn hier twee uur.'

Het ervaren van een luisterend oor droeg voor verschillende respondenten bij aan die positieve ervaring: 'Dat zou meer moeten gebeuren, dat ze (…) eens langskomen en (…) je over de gewone dingen van het leven kan praten, dat je (…) je hart eens kan luchten, dat dat een opluchting geeft.'

Stil kunnen staan bij het leven dat men tot op het moment van het interview gehad heeft, was voor veel respondenten ook een 'eye-opener'. Het levensverhaal zorgde voor een reflectie op het leven waarbij effecten optreden als zelfreflectie, een versterking van het herinneringsproces en het leren plaatsen van herinneringen. Met het vertellen van hun levensverhaal konden mensen hun leven betekenis geven, aanvaarden en zichtbaar maken om gedurende het leven een gevoel van continuïteit en integriteit te creëren. Dit was zeker niet altijd het geval. Zo zei een respondent: 'Ik kan mij voorstellen dat sommige mensen zeggen van 'ik heb inzicht in mezelf gekregen' (…), maar nee, dat kan ik niet zeggen.'

Enkele respondenten (n = 3) vermeldden ook expliciet negatieve ervaringen over het levensverhaalinterview. Het interview riep soms confronterende herinneringen op, wat het niet makkelijk maakte om over het leven te vertellen.

De overige respondenten waren eerder neutraal of hielden gemengde gevoelens over aan het interview. Ondanks het feit dat enkele respondenten bij aanvang wat onwetend en angstig waren over het verloop van het interview, is het hen uiteindelijk goed bevallen. Respondenten vonden het desalniettemin niet altijd makkelijk en erkenden de grenzen van het geheugen.

> 'Ik voel mij daar goed bij. (…) Het is soms wel wat moeilijk om dingen naar boven te halen. En soms, je stelt een vraag, ik begin iets te vertellen en ik ben de vraag kwijt. Eigen aan de leeftijd? Weet ik niet, maar af en toe is er wel eens een gat… Dat had ik vroeger niet hoor.'

Valkuilen

In de verschillende onderzoeksprojecten werden we geconfronteerd met een drietal uitdagingen of valkuilen, namelijk: de moeilijkheid en zwaarte van een levensverhaal voor de

respondent en de interviewer, het feit dat een levensverhaal niet eenduidig waar of onwaar is, en de valkuil om te individueel te kijken naar een levensverhaal.

De moeilijkheid en zwaarte van een levensverhaal
Ondanks dat de levensverhalenmethodiek de belangrijkste scènes (zowel positieve als negatieve gebeurtenissen) van het leven bevraagde, kwamen ook bijzonder emotionele en gevoelige verhalen naar boven. Ouderen vertelden, eigenlijk verrassend open, aldus de onderzoekers, over onder meer (kinder)misbruik, oorlog, overlijden van een dierbare, conflicten of andere traumatische gebeurtenissen.
Regelmatig ervaarden respondenten sterke emoties, zoals verdriet, maar ook schaamte, kwaadheid of frustraties tijdens het vertellen van hun levensverhaal. Desondanks werd deze methodiek achteraf veelal als positief ervaren. Dickson-Swift en collega's (2009) stellen dat er meerdere manieren zijn om met de emoties van respondenten om te gaan tijdens het interviewen, variërend van een sterke empathie en het meebeleven van de emoties tot volledige neutraliteit. Tijdens ons onderzoek namen we een middenpositie in. We namen de emoties niet over, maar waren wel empathisch: we toonden respect voor de emotie door het te laten gebeuren, ruimte te geven voor de emotie, een hand op de arm te leggen en af te wachten. Op voorhand duidelijk communiceren over het verloop van het interview, is uitermate belangrijk: bij kwetsbare doelgroepen gingen wij zelfs vooraf al eens langs met het informed consent-formulier om de inhoud en de opzet van het onderzoek duidelijk te communiceren. Onderzoek heeft een impact op eenieder die betrokken werd in het onderzoek, inclusief op de onderzoeker zelf. Dit was in onze onderzoeken ook zo. Onderzoekers werden regelmatig geconfronteerd met zware verhalen (bijvoorbeeld verhalen over kindermishandeling) en hadden nadien behoefte aan debriefing en stoom afblazen bij een collega, promotor of vriend.

Een levensverhaal is nooit volledig
Een tweede valkuil in het kader van ons onderzoek is het besef dat een levensverhaal nooit volledig is. Het volledig vertellen van het hele leven van A tot Z is namelijk onmogelijk en respondenten zullen soms bepaalde details niet aanhalen, hoewel deze misschien wel relevant kunnen zijn in het kader van het onderzoek. Zo bleek in het onderzoek naar bewuste kinderloosheid dat een respondent de eigen sterilisatie niet zelf vermeld had. Dit kwamen we te weten door het levensverhaal van de partner te hebben afgenomen. Daarnaast vonden sommige respondenten het moeilijk om een levensverhaal in verschillende hoofdstukken met titels in te delen.

Er zal dan ook nooit één versie bestaan van iemands levensverhaal. Sermijn en collega's (2009) verwijzen hierbij naar het rizoomdenken. Rizoomdenkers beseffen dat er niet één levensverhaal bestaat, maar dat er tegelijkertijd ook heel wat andere verhalen bestaan die op dat moment niet belicht worden (Sermijn et al., 2009). Waar McAdams eerder de focus legt op het brengen van 'orde in de chaos' door het levensverhaal vast te leggen (modern), is de multipliciteit of meerstemmigheid van een levensverhaal dan ook een belangrijk aspect om rekening mee te houden (postmodern). Bovendien zijn levensverhalen niet statisch, maar juist altijd in ontwikkeling. Verder is ook de timing van het levensverhaal relevant voor wat er al

dan niet verteld wordt door de respondenten. Zowel individuele gevoelens kunnen het levensverhaal beïnvloeden, alsook maatschappelijke gebeurtenissen. Tijdens een aantal levensverhaalinterviews haalden enkele respondenten bijvoorbeeld de terreuraanslagen van 22 maart 2016 in Brussel aan, alsook de recente COVID-19-crisis. Vervolgens spelen nog drie andere principes een belangrijke rol bij retrospectief onderzoek, waaronder ook de McAdams-levensverhalenmethodiek past: 'infantiele amnesie' (minder herinneringen van de kindertijd dan van latere stadia in het leven), de 'reminiscence bump' (toename van het aantal herinneringen tussen de leeftijd van 20 en 40 jaar), en het feit dat individuen meer positieve dan negatieve herinneringen aanhalen in hun levensoverzicht.

Desalniettemin probeerden we op een aantal manieren een heldere kijk te krijgen op iemands levensverhaal. Klassieke oplossingen zijn onderzoekerstriangulatie (meerdere onderzoekers analyseren de levensverhalen), en methodologische triangulatie (naast de levensverhaaltechniek ook andere onderzoeksmethoden gebruiken). Een veelgebruikte methode in dit opzicht is het houden van 'membercheck interviews'. Hierbij gaat de onderzoeker een tweede keer langs bij de respondenten na een eerste analyse van het levensverhaalinterview en stelt men vragen omtrent de interpretatie van bepaalde antwoorden. De membercheck interviews hebben we enkel in het derde onderzoek over eenzaamheid (2020) toegevoegd. Hoewel deze techniek wordt bekritiseerd omwille van het tijdrovende en minder betrouwbare karakter ervan – de persoonlijke betekenis van woorden kan met de tijd namelijk variëren (Wassink, 2018) – werd dit positief ervaren zowel door de oudere respondent als door de interviewer. Het doel van membercheck interviews is niet om hét verhaal van de respondent volledig te kennen, maar net om een extra laag in kaart te kunnen brengen.

Het levensverhaal: een individuele aangelegenheid, of niet?

Toen we onlangs een evaluatie uitvoerden van onze huidige werkwijze binnen ons levensverhalenonderzoek, merkten we dat we een vrij individueel perspectief hanteren op het levensverhaal. In 2010 maakten Dannefer en Settersten in de levensloopssociologie het onderscheid tussen het individuele paradigma (personological paradigm) en het institutionele paradigma (institutional paradigm). Het personologische paradigma richt zich op de invloed van vroegere levensgebeurtenissen op het latere leven (focus op agency en individuele verandering), terwijl het institutionele paradigma vooral de sociale constructie van levensfases belicht (focus op structuur). Marshall en Clarke (2010) stellen dat individuele levenscycli niet enkel een gevolg zijn van individuele keuzes en acties, maar dat ook de sociale context bepalend is, alsook de interacties met anderen binnen de bestaande vastgelegde structuren. Zij pleiten voor een zogenaamde 'dualiteit van de structuurbenadering', waarbij zowel visies vanuit agency en als vanuit structuur worden gecombineerd. In ons huidig onderzoek legden we tot nu toe hoofdzakelijk de nadruk op het individuele verhaal van respondenten door te kijken naar de manier waarop zij gebeurtenissen ervaarden, welk gedrag respondenten vertoonden, enzovoort. We focussen nog te weinig op de bredere maatschappelijke processen en gemeenschappen waar levensverhalen mee verweven zijn. Daarom hebben we voor een vervolgproject gepland om binnen eenzelfde

buurt ‘gemeenschapslevensverhalen’ af te nemen en die te linken aan de individuele levensverhalen van buurtbewoners.

Tot slot: het McAdams-levensverhaalinterview heeft veel te bieden

Hoewel er variaties bestaan op het gebruik van de methodiek (bijvoorbeeld inhoudelijke elementen toevoegen over bepaalde onderzoeksthema’s of bepaalde interviewstappen weglaten), doet dit geen afbreuk aan het feit dat het belangrijkste voordeel van het levensverhaalinterview de rijkheid aan data is. Het kan ons helpen om een verscheidenheid aan psychologische, sociologische, pedagogische en filosofische thema’s te begrijpen.

De levensverhalen van ouderen kunnen onderzoekers belangrijke informatie geven over de levensloop, het begrijpen van het verouderingsproces en de rol van verschillende verhalen en levensgebeurtenissen tijdens de levensloop. Levensverhalen worden veelal gebruikt om te weten te komen hoe een bepaald fenomeen, zoals bijvoorbeeld alcoholgebruik, is geconstrueerd in de levensverhalen van ouderen (Tolvanen & Jylhä, 2005) of om inzicht te verkrijgen hoe kwetsbare groepen, zoals financieel uitgesloten ouderen, hun levensverhaal vertellen en construeren (Van Regenmortel et al., 2019). Deze methodiek is daarnaast relevant om een grote verscheidenheid aan thema’s en doelgroepen (zoals eenzaamheid, sociale uitstluiting, kinderloosheid, armoede, etc.) in een breder kader te plaatsen met een levensloopperspectief, maar ook om andere gevoelige onderwerpen aan te kaarten. Tegelijkertijd blijkt uit onze ervaringen dat een levensverhaal vertellen voor de respondenten zelf ook waardevol kan zijn.

Omwille van de rijkheid aan data zijn verschillende wijzen van narratieve analysemogelijkheden mogelijk die het levensverhalenonderzoek boeiend kunnen maken. Binnen onze analyses (bijv. Van Regenmortel et al., 2019; Stegen et al., 2020) wordt aandacht besteed aan de volgorde van hun levensverhalen, op welke manier de respondenten hun hoofdstukken benoemen en vertellen. Verder zou het interessant kunnen zijn om in de analyses te kijken naar de relatie tussen ervaringen en gesproken taal. Verhalen creeëren immers de mogelijkheid om te luisteren naar de stemmen waarmee kwetsbare personen spreken. De Listening Guide Method ontwikkeld door Gilligan en collega’s (2003), een analysemogelijkheid die veel te bieden heeft binnen het narratief psychologisch onderzoek, kan waardevol zijn om de stemmen waarmee de respondenten spreken tijdens hun levensverhaal te analyseren. Op basis van woordkeuze, maar ook intonaties en stiltes worden de stemmen van de repsondenten geanalyseerd. Op die manier poogt deze methode te luisteren naar iemands expressie van zijn of haar eigen complexe individuele ervaringen en de culturele context waarin deze zich voordoen. Het narratief onderzoek heeft dikwijls een emancipatorische doelstelling, ook binnen onze onderzoeken met levensverhalen geven wij een stem aan kwetsbare personen die anders niet of zelden gehoord worden. Kortom, deze methodiek heeft ook voor een doorgewinterde kwalitatief onderzoeker veel nieuwe mogelijkheden te bieden.

Literatuur

Atkinson, R. (1998). *The Life Story Interview*. SAGE Publications Inc. https://us.sagepub.com/en-us/nam/the-life-story-interview/book7052

Dannefer, D., & Settersten, R.A., Jr. (2010). The study of the life course: Implications for social gerontology. In *The SAGE Handbook of Social Gerontology* (pp. 4-20). SAGE Publications. Retrieved from https://doi.org/10.4135/9781446200933

Dickson-Swift, V., James, E.L., Kippen, S., & Liamputtong, P. (2009). Researching sensitive topics: Qualitative research as emotion work. *Qualitative Research*, *9*(1), 61-79. https://doi.org/10.1177/1468794108098031

Erikson, E. H. (1963). *Childhood and Society*. 2nd Edn. New York, NY: W.W. Norton and Norton.

Gilligan, C., Spencer, R., Weinberg, M. K., & Bertsch, T. (2003). *On the Listening Guide: A voice-centered relational method.* In P. M. Camic, J. E. Rhodes, & L. Yardley (Eds.), *Qualitative research in psychology: Expanding perspectives in methodology and design* (p. 157–172). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/10595-009

Gray, J., & Dagg, J. (2019). Using reflexive lifelines in biographical interviews to aid the collection, visualisation and analysis of resilience. *Contemporary Social Science*, 14(3–4), 407–422. https://doi.org/10.1080/21582041.2018.1459818

Marshall, V. W. & Clarke, P.I. (2010) *Agency and social structure in aging and life-course research.* In Dannefer D and Phillipson C (eds), The Sage Handbook of Social Gerontology. London: Sage, pp. 294–305.

McAdams, D.P. (2008). *The life story interview: The Foley Center for the Study of Lives*. Evanston, IL: Northwestern University. Retrieved from https://www.sesp.northwestern.edu/foley/instruments/interview/

Sermijn, J., Loots, G., & Devlieger P. (2009). Het onderzoeken van verhalen over het zelf: een narratieve, rizomatische benadering. *KWALON 42*, *14*(3), 17-26.

Stegen, H., Switsers, L., & De Donder, L. (2020). Life Stories of Voluntarily Childless Older People: A Retrospective View on Their Reasons and Experiences. *Journal of Family Issues*. https://doi.org/10.1177/0192513X20949906

Tolvanen, E., & Jylhä, M. (2005). Alcohol in life story interviews with Finnish people aged 90 or over: Stories of gendered morality. *Journal of Aging Studies*, 19(4), 419–435. https://doi.org/10.1016/j.jaging.2004.11.001

Van Regenmortel, S., Smetcoren, A.-S., Marsillas, S., Lambotte, D., Fret, B., & De Donder, L. (2019). Exploring underexposed stories: The experienced lifecourse of financially excluded older adults. *Ageing & Society*, 1-22. https://doi.org/10.1017/S0144686X19001235

Wassink, H. (2018). De Post-It®*-methode: betekenisvol en handzaam interviewen. *KWALON 2018*, 23(3), 40-47.